

โครงการคือโภชนาการ ซึ่งขึ้นตรงต่ออาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการโรงเรียน ถ้าไม่พิจารณาถึงขนาดของโรงเรียนแล้ว นโยบายการจัดอาหารกลางวันในโรงเรียนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า โรงเรียนทุกขนาดควรจ้างโภชนาการเป็นผู้จัดทำดำเนินงานให้บริการอาหารกลางวัน และผู้ประกอบอาหารควรได้รับประกาศนียบัตรด้านอาหารและโภชนาการโดยเฉพาะ ส่วนข้อที่พบว่า ศูนย์ฯ จัดให้เด็กได้พักผ่อนนอนหลับอย่างเพียงพอและเหมาะสม มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะว่า การพักผ่อนนอนหลับเพื่อให้ร่างกายได้หยุดพักผ่อน คลายความตึงเครียดและลดความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า ของกล้ามเนื้อใหญ่ หลังจากได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ (รติชน พริยสทธิ์, 2543, หน้า 66) ซึ่งกรมการศาสนา (2542, หน้า 25) ได้กำหนดไว้ว่า ต้องจัดให้เด็กได้นอนพักผ่อนด้วยวิธีนอนราบ อย่างน้อยวันละ 1-2 ชั่วโมง นอกจากนั้น หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2540 (กรมวิชาการ, 2540 ก, หน้า 46) ยังได้กำหนดไว้ว่า เด็กอายุ 3-4 ปี ควรได้นอนหลับพักผ่อน 3 ชั่วโมง/วัน เด็กอายุ 4-6 ปี ควรได้นอนหลับพักผ่อน 2 ½ ชั่วโมง/วัน ส่วนข้อที่พบว่า มีสภาพการดำเนินการน้อยที่สุด คือ ศูนย์ฯ จัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่ให้แก่เด็กอย่างเหมาะสม มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ศูนย์ฯ อาจจะไม่พร้อมในการจัดกิจกรรมตามแนวทางการประสบการณ์การของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้ประกาศให้ใช้หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (กรมวิชาการ, 2540 ก, หน้า 31-34) เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งเปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก เพื่อให้เด็กรักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมในท้องถิ่น และความเป็นไทย โดยให้จัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนในอัตราส่วนที่เหมาะสม (กรมวิชาการ, 2540 ก, หน้า 46) ซึ่งการที่จะนำเด็กไปเรียนรู้นอกสถานที่นั้น จะต้องดูแลเรื่องความปลอดภัยให้แก่เด็กเป็นอย่างดี ซึ่งศูนย์ฯ อาจจะมีบุคลากรน้อย ไม่สามารถดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึง จึงไม่พร้อมที่จะนำเด็กไปศึกษานอกสถานที่

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ เด็กมีพัฒนาการแตกต่างกันมาก ทำให้การจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมได้ไม่ครบทุกด้าน คิดเป็นร้อยละ 33.60 ไม่สามารถจัดห้องเรียนแยกตามอายุเด็กได้ คิดเป็นร้อยละ 32.40 และไม่สามารถจัดหาอาหารว่างให้แก่เด็กได้ตลอดปีการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 25.80 ทั้งนี้เพราะว่า การรับเด็กของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์นั้นต้องมีจำนวนเด็กไม่ต่ำกว่า 20 คน เป็นเด็กในที่มีอายุอยู่ระหว่าง 3-5 ปี ซึ่งพัฒนาการของเด็กจะแตกต่างกันออกไปตามช่วงอายุ

และตามหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2540 (อายุ 3-6 ปี) ได้กำหนดหลักการชั้นหรือกลุ่มเด็กให้ยึดอายุเป็นหลัก ซึ่งบางศูนย์ฯ อาจจะมีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอในการจัดอัตราส่วนครูพี่เลี้ยงให้เพียงพอต่อกลุ่มอายุเด็ก ทำให้ไม่สามารถแยกห้องเรียนตามอายุเด็กได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุนทรธาดาและจิตตินันท์ เชชะคุปต์ (2544, หน้า 98) ได้ศึกษารูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า การที่ระดับอายุและความพร้อมของเด็กที่อยู่ในการดูแลมีความแตกต่างกัน ทำให้การเรียนการสอนในห้องเรียนมีอุปสรรคพอสมควร เนื่องจากอาจมีเด็กบางคนที่เรียนตามเพื่อนในห้องไม่ทัน เนื่องจากยังอายุน้อยเกินไป หรืออาจมีปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับพัฒนาการอยู่บ้าง ส่วนปัญหาที่ศูนย์ฯ ไม่สามารถจัดหาอาหารว่างให้แก่เด็กได้ตลอดปีการศึกษา ทั้งนี้เพราะว่า รัฐไม่ได้จัดสรรงบประมาณค่าอาหารว่างให้แก่ศูนย์ฯ เพียงแต่กำหนดแนวทางไว้ว่า หากศูนย์ฯ มีความพร้อมก็ให้จัดอาหารว่างให้แก่เด็กด้วย โดยได้ให้คำแนะนำในการให้อาหารไว้ว่า ควรจัดอาหารว่าง 1 มื้อ เป็นผลไม้ เช่น มะละกอ กล้วย ซึ่งศูนย์ฯ มีงบประมาณในการจัดไม่เพียงพอ อาจเป็นเพราะว่าขาดการสนับสนุนงบประมาณสนับสนุนจากผู้ปกครอง องค์กรท้องถิ่น หรือชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุนทรธาดาและจิตตินันท์ เชชะคุปต์ (2544, หน้า ๙) ที่ได้ศึกษารูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า สถานเลี้ยงดูเด็กจำนวนมากต้องพึ่งพาทรัพยากร/เงินสนับสนุนจากภายนอก เนื่องจากค่าบริการที่เก็บได้จากผู้ปกครองหรือเงินสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดไม่เพียงพอ

1.7 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ศูนย์ฯ ส่งเสริมให้ครูพี่เลี้ยงมีมนุษยสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็กกับผู้ปกครองสม่ำเสมอ ศูนย์ฯ จัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ สม่ำเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และศูนย์ฯ จัดส่งครูพี่เลี้ยงหรือบุคลากรของศูนย์ฯ เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนและองค์กรท้องถิ่นสม่ำเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะว่าครูพี่เลี้ยงจะได้ทราบข่าวสารเกี่ยวกับเด็ก ความเอาใจใส่ดูแลเด็กของผู้ปกครอง รวมทั้งพฤติกรรมที่คิดว่าน่าจะมีปัญหาของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุนทรธาดาและจิตตินันท์ เชชะคุปต์ (2544, หน้า 154) ได้ศึกษารูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า ส่วนใหญ่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู/ผู้ดูแลเด็ก กับผู้ปกครองเด็ก มีการพูดคุยทักทายเมื่อนำเด็กมาส่งช่วงเช้าและรับกลับช่วงเย็น บางครั้งมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็ก มีการจัดกิจกรรมสื่อสารสัมพันธ์บ้าน-

โรงเรียน โดยมีการจัดส่งเอกสาร ข่าว หรือบันทึกพฤติกรรมเด็กส่งให้พ่อแม่ มีการรายงาน ลักษณะพัฒนาการของเด็กหรือปัญหาที่พบ รองลงมาคือ ศูนย์ฯ จัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ สม่าเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า เป็นกิจกรรมที่พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ให้เด็กชื่นชมในศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่นและ ประเทศชาติ มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม มีความภูมิใจในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความเป็นไทย (กรมการศาสนา, 2542, หน้า 32) ส่วนข้อที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ศูนย์ฯ เชิญผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น เข้ามชมนิทรรศการและ กิจกรรมของศูนย์ฯ สม่าเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ศูนย์ฯ ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นเท่าที่ควร ซึ่งการเชิญ หน่วยงานอื่นเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์ฯ นั้น สามารถนำมาซึ่งความสัมพันธ์อันดี และก่อให้เกิด ประโยชน์แก่นักเรียนและประชาชนที่เข้าร่วมงาน เป็นการคึงหน่วยงานอื่นให้เข้ามาจับบทบาท สนับสนุนการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน กิจกรรมเป็นสื่อสัมพันธ์ที่จะทำให้โรงเรียน กับชุมชนมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน ทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ทราบถึงกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียน เป็นการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจอันดีต่อโรงเรียนไปในตัว ก่อให้เกิด ความร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาโรงเรียนและชุมชนควบคู่กันไป กิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมที่นำ ชุมชนเข้าสู่โรงเรียน เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดงานประจำปีของโรงเรียน การจัดฝึกอบรม ประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ กิจกรรมเพื่อเสริมประเพณีและวัฒนธรรม กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม เป็นต้น กิจกรรมที่นำโรงเรียนออกสู่ชุมชน เช่น การจัดทัศนศึกษาภายในชุมชน การพัฒนาที่อยู่อาศัยในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และการบริการแก่ชุมชน เช่น การใช้อาคาร สถานที่จัดกิจกรรมที่มีคนจำนวนมาก การให้บริการด้านเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องขยายเสียง การบริการด้านบุคลากร ในการให้ความช่วยเหลือร่วมมือกับชุมชนทั้งในด้าน แรงงาน ความคิด และด้านอื่น ๆ เป็นต้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2527 ข, หน้า 767-770) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทนงศักดิ์ ก้องกำไ (2546) ที่ได้ศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ บ้านฉาง จังหวัดระยอง พบว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัน สุขม่วง (2546) ที่ได้ศึกษาการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี พบว่า การประชาสัมพันธ์และการให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับ ปานกลาง

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์ เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ศูนย์ฯ มีงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ น้อย คิดเป็นร้อยละ 46.30 องค์การท้องถิ่นให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ศูนย์ฯ ได้น้อย คิดเป็นร้อยละ 40.60 และชุมชนยากจนจึงสนับสนุนงบประมาณให้แก่ศูนย์ฯ ได้น้อย คิดเป็นร้อยละ 35.70 ทั้งนี้เพราะว่า รัฐจัดสรรงบประมาณไม่สมดุลในการดำเนินงาน และขาดงบประมาณสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งปัจจุบันศูนย์ฯ ได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานต่าง ๆ ได้แก่ ค่าตอบแทนครูพี่เลี้ยง ค่าสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ค่าอาหารเสริม (นม) ค่าอาหารกลางวัน ค่าพาหนะนำเด็กส่งสถานพยาบาลในโครงการประกันสุขภาพนักเรียน (กรมการศาสนา, 2542, หน้า 8) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มานพ เมธิโยธิน (2542) ได้ศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เขตการศึกษา 12 พบว่า ขาดความร่วมมือและเอาใจใส่จากผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นในการจัดกิจกรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุนทรธาดาและจิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2544, หน้า ๙) ที่ได้ศึกษารูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า การสนับสนุนจากผู้ปกครอง ชุมชน หรือหน่วยงานภายนอก สถานเลี้ยงดูเด็กจำนวนมากต้องพึ่งพาทรัพยากร/เงินสนับสนุนจากภายนอก เนื่องจากค่าบริการที่เก็บได้จากผู้ปกครองหรือเงินสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดไม่เพียงพอ จึงมีวิธีการที่จะหาเงินสนับสนุนจากภายนอกหลายวิธี ตั้งแต่การขอรับการบริจาค หอดผ้าป่า-กฐิน จัดงานรื่นเริงต่าง ๆ ฯลฯ

1.8 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านการจัดทำทะเบียนและการจัดทำข้อมูล โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ศูนย์ฯ จัดทำทะเบียนรายชื่อเด็กที่มีความเป็นปัจจุบัน ศูนย์ฯ จัดทำทะเบียนประวัติเด็กที่สะดวกแก่การสืบค้น และศูนย์ฯ จัดทำสมุดแสดงรายการและเวลาอาหารประจำวันของเด็กไว้อย่างเป็นระบบ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า การจัดทำทะเบียนต่าง ๆ ช่วยให้สะดวกในการค้นคว้าและดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งกรมการศาสนากำหนดให้มีการจัดทำรายงานสถิติข้อมูลและบัญชีรายละเอียดเด็กแล้วส่งผ่านจังหวัดภายในวันที่ 30 เมษายนของทุกปี แล้วให้จังหวัดตรวจสอบ และรวบรวมส่งกรมการศาสนา ภายในวันที่ 5 พฤษภาคมของทุกปี (กรมการศาสนา, 2543 ก, หน้า 33) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุนทรธาดาและจิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2544, หน้า 93) ที่ได้ศึกษารูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า การจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานของครูหรือผู้ดูแลเด็กจะแตกต่างกันไปในแต่ละที่ บางแห่งอาจทำแต่

บันทึกการสอน ทำบัญชีรายซื้อเด็ก และทำรายงานผลการปฏิบัติงาน แต่ส่วนใหญ่ต้องบันทึกหรือจัดทำรายงานพัฒนาการเด็ก เพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผลพัฒนาการเด็กส่งให้ผู้บริหาร รวมทั้งส่งให้ผู้ปกครองได้รับทราบ บางแห่งทำทั้งรายงานสุขภาพ พฤติกรรม และพัฒนาการเด็กควบคู่กันไป ส่วนข้อที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ศูนย์ จัดทำทะเบียนประวัติบุคลากรไว้อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ศูนย์ฯ ขาดเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านนี้โดยตรง ซึ่งในการแต่งตั้งผู้บริหารศูนย์ฯ นั้น กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อนุญาต และในการแต่งตั้งครูพี่เลี้ยงครูผู้สอน และครูใหญ่ หรือบุคลากรภายในศูนย์ฯ ให้ผู้บริหารศูนย์ฯ เป็นผู้ขอแต่งตั้ง และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อนุญาต โดยให้ติดรูปถ่าย และมีรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อ อายุ วุฒิการศึกษา วุฒิทางศาสนา (มัธยม) ที่อยู่ และให้ผู้บริหารศูนย์ฯ เป็นผู้ออกบัตรประจำตัวให้พร้อมประทับตราศูนย์ฯ บนรูปและบัตร โดยมีระยะเวลาการออกบัตร 4 ปี และให้จัดทำทะเบียนการออกบัตรไว้ด้วย (กรมการศาสนา, 2542, หน้า 5-41)

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านการจัดทำทะเบียนและการจัดทำข้อมูล เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุนปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ขาดเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการจัดทำทะเบียนต่าง ๆ โดยตรง คิดเป็นร้อยละ 37.30 ขาดคู่มือการดำเนินงานด้านการจัดทำข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 36.10 และขาดคู่มือการดำเนินงานด้านการจัดทำทะเบียน คิดเป็นร้อยละ 35.20 ทั้งนี้เพราะว่า ศูนย์ฯ อาจจะขาดงบประมาณในการจ้างบุคลากรที่ปฏิบัติงานเฉพาะด้านโดยตรง เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการ เจ้าหน้าที่การเงิน ซึ่งครูพี่เลี้ยงต้องทำหน้าที่สอนและปฏิบัติด้านอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย ส่วนปัญหาขาดคู่มือการดำเนินงานด้านการจัดทำข้อมูล และขาดคู่มือการดำเนินงานด้านการจัดทำทะเบียนนั้น พบว่า ในปี พ.ศ. 2542 กรมการศาสนา (2542) ได้จัดทำแนวทางการดำเนินงานศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ เพื่อแจกจ่ายให้แก่ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ที่มีอยู่ทั่วประเทศ จำนวน 3,782 แห่ง เป็นจำนวน 10,000 เล่ม ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่า เอกสารดังกล่าวชำรุด สูญหาย เก็บรักษาไม่ดี หรือผู้บริหารศูนย์ฯ ไม่ได้มอบให้ครูพี่เลี้ยงนำไปไว้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ทำให้ขาดคู่มือการดำเนินงานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุระ ยืนยาว (2537) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ปัญหาที่พบในการเตรียมการดำเนินงาน คือ โรงเรียนขาดเอกสารแหล่งวิชาสำหรับครูผู้มีหน้าที่ในการวางแผน ซึ่งสอดคล้องกับ สมชาย อรุณธัญญา (2539) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในหมู่บ้านในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย จังหวัดสระแก้ว พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการ มีเอกสารและแนวการจัดประสบการณ์ไม่เพียงพอ และสอดคล้อง

กับงานวิจัยของ ชติวรรณ หงษ์ทอง (2546) ที่ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว พบว่า มีข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาด้านครูและบุคลากรทางการศึกษาว่า โรงเรียนควรจัดหาแหล่งข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อให้บุคลากรได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเอง โรงเรียนควรจัดส่งครูเข้ารับการอบรมสัมมนาทางวิชาการโดย และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ

1.9 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ศูนย์ฯ ดำเนินการแจ้งการประสูติเหตุของเด็กต่อผู้ปกครองโดยทันที ศูนย์ฯ จัดทำรายงานการเกิดโรคติดต่อของเด็กต่อผู้ปกครองและหน่วยงานที่รับผิดชอบสม่ำเสมอ และศูนย์ฯ จัดส่งรายงานเกี่ยวกับพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กให้ผู้ปกครองได้รับทราบสม่ำเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า ผู้ปกครองจะได้ทราบและให้การดูแลสุขภาพของเด็กได้เป็นอย่างดี รวมทั้งช่วยกันแก้ไขพฤติกรรมของเด็กที่สงสัยว่าน่าจะมีปัญหา ซึ่งกรมการศาสนาได้กำหนดว่า ควรรายงานข้อมูลเกี่ยวกับเด็กให้ผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบทุกระยะ 1 ภาคเรียน ตามแบบฟอร์มที่กำหนด และต้องรายงานข้อมูลที่เป็นปัญหาเฉพาะให้ผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยด่วน เช่น อุบัติเหตุ การเกิดโรคติดต่อ เป็นต้น (กรมการศาสนา, 2542, หน้า 26) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศลสุนทรธาดาและจิตตินันท์ เคชะคุปต์ (2544, หน้า 93) ที่ได้ศึกษารูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า การจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานของครูหรือผู้ดูแลเด็กจะแตกต่างกันไปในแต่ละที่ บางแห่งอาจทำแค่บันทึกการสอน ทำบัญชีรายชื่อเด็ก และทำรายงานผลการปฏิบัติงาน แต่ส่วนใหญ่ต้องบันทึกหรือจัดทำรายงานพัฒนาการเด็ก เพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผลพัฒนาการเด็กส่งให้ผู้บริหาร รวมทั้งส่งให้ผู้ปกครองได้รับทราบ บางแห่งทำทั้งรายงานสุขภาพ พฤติกรรม และพัฒนาการเด็กควบคู่กันไป ส่วนข้อที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ศูนย์ฯ จัดทำรูปแบบการรายงานเกี่ยวกับเด็กให้ผู้ปกครองทราบอย่างเป็นระบบ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ศูนย์ฯ ขาดเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการจัดทำรายงานโดยตรง หรือผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือในการรายงานพฤติกรรมของเด็กให้ศูนย์ฯ ได้ทราบ

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรกพบว่า ปัญหาอันดับแรกมี 2 ด้าน คือ ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือในการรายงานพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กให้ศูนย์ฯ ได้ทราบ และผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือในการแก้ไขพฤติกรรมที่

เป็นปัญหาของเด็ก คิดเป็นร้อยละ 24.20 เท่ากัน รองลงมาคือ ขาดเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการจัดทำรายงานโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 23.80 และปัญหาด้านอื่น ๆ เช่น ผู้ปกครองไม่มีความรู้ เมื่อส่งรายงานไปได้แต่ลงชื่อมาเพียงอย่างเดียว ผู้ปกครองอยู่ต่างจังหวัด ให้เด็กอยู่กับญาติซึ่งดูแลไม่ดีเท่าที่ควร ผู้ปกครองปล่อยปละละเลยเด็ก ครูที่เล็งขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำรายงาน คิดเป็นร้อยละ 2.90 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลเท่าที่ควร หรืออาจจะไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุนทรธาดาและจิตตินันท์ เชนะคุปต์ (2544, หน้า 99) ที่ได้ศึกษารูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า กว่าครึ่งที่ไม่ประสบปัญหาการทำงานในเรื่องที่เกี่ยวกับผู้ปกครองเด็กเลย หรือเป็นปัญหาเพียงเล็กน้อย ปัญหาที่พบคือ ผู้ปกครองบางคนปล่อยปละละเลยเด็ก ไม่ให้ความสนใจดูแลเด็กเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเนื่องจากการไม่มีเวลาว่างเพราะต้องทำงาน ปัญหารองลงมาคือ มีผู้ปกครองบางส่วนไม่เข้าใจหลักสูตรของทางโรงเรียน เพราะบางโรงเรียนมีนโยบายในการเรียนการสอน โดยเน้นให้เด็กได้รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมรอบตัว การช่วยตัวเอง และปล่อยให้เด็กได้เล่น ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระ และมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต และการเตรียมตัวเรียนในระดับประถมศึกษา มากกว่าที่จะเน้นทางด้านวิชาการ แต่เนื่องจากความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ทำให้บางคนคาดหวังว่าลูกจะต้องเรียนหนังสือเก่งตั้งแต่ในชั้นต้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนในชั้นต่อไป ทำให้ผู้ปกครองบางคนต้องมีปัญหากับทางโรงเรียนเมื่อเห็นว่าเด็กเข้าเรียนมานานแล้ว แต่ไม่มีพัฒนาการในด้านการเขียน อ่านหนังสือเลย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มานพ เมธิโยธิน (2542) ได้ศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เขตการศึกษา 12 พบว่า ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลอย่างจริงจัง ส่วนปัญหาขาดเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการจัดทำรายงานโดยตรง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ศูนย์ฯ อาจจะต้องขาดการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรอื่น ๆ เพื่อใช้ในการจ้างบุคลากรที่ปฏิบัติเฉพาะด้านโดยตรง ทำให้ครูที่เลี้ยงต้องทำหน้าที่สอนและปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุนทรธาดาและจิตตินันท์ เชนะคุปต์ (2544, หน้า ๑) ที่ได้ศึกษารูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า สถานเลี้ยงเด็กจำนวนมากต้องพึ่งพาทรัพยากร/เงินสนับสนุนจากภายนอก เนื่องจากค่าบริการที่เก็บได้จากผู้ปกครองหรือเงินสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดไม่เพียงพอ ดังนั้น จึงมีวิธีการที่จะหาเงินสนับสนุนจากภายนอกหลายวิธี ตั้งแต่การขอรับการบริจาค ทอดผ้าป่า-กุศล จัดงานรื่นเริงต่าง ๆ ฯลฯ เพื่อนำเงินมาใช้จ่ายเป็นเงินเพิ่ม/ค่าจ้างบุคลากร ซื้อวัสดุ-อุปกรณ์-สื่อการสอนซ่อมแซมเครื่องเล่น และอาคารสถานที่ เป็นต้น

1.10 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านการรายงานผลการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ศูนย์ฯ จัดทำรายงานผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ เพื่อแจ้งให้หน่วยงานต้นสังกัดทราบอย่างสม่ำเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ศูนย์ฯ จัดทำผลสรุปการดำเนินงานเพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองทราบอย่างสม่ำเสมอ และผู้ปกครองและคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงและพัฒนาศูนย์ฯ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะว่า การเสนอรายงานเพื่อให้ผู้บริหารได้ทราบความเคลื่อนไหว ความเป็นไปของงานเป็นระยะ เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของงาน การเสนอรายงาน จำเป็นต้องมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน มีการวิจัย การประเมินผลเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงงานต่อไป (Gulick & Urwick, 1937, pp. 15-27 อ้างถึงใน ทร สุนทรายุทธ, ม.ป.ป., หน้า 24-25) ซึ่งศูนย์ฯ จะต้องรายงานสถิติข้อมูลผลการดำเนินงานประจำปีไปยังกรมการศาสนา ภายในวันที่ 15 มิถุนายนหรือตามที่กรมการศาสนากำหนดทุกปี ตามแบบรายงานที่กำหนด และหากไม่รายงานผลการดำเนินงานเป็นเวลา 2 ปี การศึกษาต่อเนื่องกัน ศูนย์ฯ นั้นจะถูกยุบเลิก กรมการศาสนา (2542, หน้า 6-9) ส่วนข้อที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ศูนย์ฯ จัดทำรายงานปัญหาเฉพาะเรื่องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างสม่ำเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ศูนย์ฯ มีปัญหาเฉพาะเรื่องน้อย

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านการรายงานผลการดำเนินงาน เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ขาดการติดตามแก้ไขปัญหาการดำเนินงานจากหน่วยงานต้นสังกัด คิดเป็นร้อยละ 30.30 ผลการดำเนินงานไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร คิดเป็นร้อยละ 25.80 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า อยู่ในระหว่างการปฏิรูประบบราชการ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งอยู่ในระหว่างการถ่ายโอนภารกิจลงสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ทำให้ผู้บริหารมีภารกิจมาก จึงขาดการติดตามแก้ไขปัญหาการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุระ ยืนยาว (2537) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ผู้บริหารมีภารกิจมาก ไม่ค่อยมีเวลาติดตามผล ขาดความต่อเนื่องในการติดตามประเมินผล และไม่ได้นำผลการประเมินที่ได้ไปวิเคราะห์ ปรับปรุงแผนงาน/โครงการของโรงเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มานพ เมธิโยธิน (2542) ได้ศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เขตการศึกษา 12 พบว่า หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องขาดการติดตามผลอย่าง

ต่อเนื่อง ส่วนปัญหาคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่ให้ความร่วมมือในการปรับปรุงและพัฒนา ศูนย์ฯ เท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คณะกรรมการไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานศูนย์ฯ เท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุนทรธาดาและจิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2544, หน้า 100) ได้ศึกษารูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่ามีปัญหาในเรื่องการร่วมมือกันระหว่างกรรมการของศูนย์กับผู้ดูแลเด็ก ซึ่งเป็นผู้ดำเนินงานตามแผนการต่าง ๆ ของศูนย์ แต่มีกรรมการของศูนย์บางแห่งที่ไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานดังกล่าว เช่น การเข้ามาตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงาน หรือช่วยเสนอในการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาให้ศูนย์มีคุณภาพมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบปัญหากรรมการศูนย์มีการขัดแย้งกันเอง ทำให้การดำเนินงานบางส่วนต้องหยุดชะงักเนื่องจากความสับสนในนโยบายการปฏิบัติงานที่ไม่ชัดเจน

1.11 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ศูนย์ฯ มีการจัดการแข่งขันกีฬาส่งเสริมสุขภาพของเด็ก มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ศูนย์ฯ จัดระบบสารสนเทศเพื่อให้บริการหน่วยงานอื่นอย่างเป็นระบบ และศูนย์ฯ มีเงินทุนช่วยเหลือเด็กขาดแคลน มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย และข้อที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ศูนย์ฯ จัดทำโครงการเกษตรเพื่อสนับสนุนอาหารกลางวันให้เด็กอย่างเหมาะสม มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เพราะว่า กรมการศาสนา (2542, หน้า 27) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานไว้แต่เพียงว่า ศูนย์ฯ ที่มีความพร้อม ควรจัดบริการเสริมอื่น ๆ เช่น จัดกรรรับ-ส่งเด็ก จัดบริการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กกับครอบครัวและชุมชนเป็นประจำสม่ำเสมอ ชุมชนหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบควรจัดมาตรการที่เป็นรูปธรรมในการระดมทรัพยากรมาช่วยสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็ก เช่น การจัดตั้งกองทุน เป็นต้น ประกอบกับรัฐได้จัดสรรงบประมาณให้แก่ศูนย์ฯ น้อย และขาดการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานอื่น จึงทำให้การดำเนินงานด้านบริการเสริมอยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมานพ เมธิโยธิน (2542) ได้ศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เขตการศึกษา 12 พบว่า รัฐจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้องกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ชุมชนยากจนไม่สามารถสนับสนุนกำลังทรัพย์ได้เพียงพอ ซึ่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2527, หน้า 888) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมกีฬาในโรงเรียนว่า เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนนำเอาความรู้และหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกีฬาที่ได้เรียนไปแล้วมาใช้ในสถานการณ์จริง อีกทั้งเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้ออกกำลังกาย ส่งผลให้นักเรียนมีนิสัยรักในการออกกำลังกาย ดังนั้น ผู้บริหารศูนย์ควรจัดให้แก่เด็กและควรจัดทำ

โครงการบริการนักเรียนขาดแคลน เพื่อให้มีโอกาสดูแลศึกษาอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข โดยโรงเรียนควรจัดให้บริการในด้านต่าง ๆ เช่น การบริการด้านทุนการศึกษา เครื่องแบบนักเรียน อุปกรณ์การเรียน อาหารกลางวัน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2527, หน้า 851-852)

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ขาดงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์กีฬา คิดเป็นร้อยละ 45.90 ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 38.10 และผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการทำประกันภัยจึงไม่สนใจทำประกันเท่าที่ควร คิดเป็นร้อยละ 34.80 ทั้งนี้เพราะว่า รัฐจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ชุมชนและองค์กรท้องถิ่นให้ความช่วยเหลือสนับสนุนศูนย์ฯ ได้น้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมานพ เมธิโยธิน (2542) ได้ศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดเขตการศึกษา 12 พบว่า ชุมชนยากจนไม่สามารถสนับสนุนกำลังทรัพย์ได้เพียงพอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิลักษณ์ มณีศรี (2538) ได้วิจัยสภาพและปัญหาการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 4 พบว่า งบประมาณที่จัดสรรไม่เพียงพอ ขาดอุปกรณ์การออกกำลังกายสำหรับนักเรียน ส่วนปัญหาผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการทำประกันภัยจึงไม่สนใจทำประกันเท่าที่ควรนั้น อาจเป็นเพราะว่า บริษัทประกันภัยไม่ได้เข้าไปชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำประกันภัย ผู้ปกครองจึงขาดความรู้ความเข้าใจ

2. สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ โดยรวมและรายด้าน พบว่า โดยรวมมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ โดยที่จังหวัดระยอง ปราจีนบุรี และนครนายก มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนจังหวัดตราด จันทบุรี ชลบุรี สระแก้ว และฉะเชิงเทรา มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะว่า จังหวัดระยอง ปราจีนบุรี และนครนายกนั้น มีความพร้อมในการดำเนินงานมากกว่าจังหวัดตราด จันทบุรี ชลบุรี สระแก้ว และฉะเชิงเทรา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก ด้านอาคารสถานที่ และด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัด พบว่า แต่ละจังหวัดมีสภาพการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 จังหวัดตราด มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ

ด้านอาคารสถานที่ ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก และด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า จังหวัดตราดคัดเลือกอาคารได้เหมาะสมในการดำเนินงาน ซึ่งกรมการศาสนา (2542, หน้า 3) ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ไว้ว่า ในการจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์นั้น วัดต้องมีความพร้อมด้านอาคารและสถานที่ อาคารเรียนจะต้องมีความมั่นคงปลอดภัยเหมาะสมและถูกสุขลักษณะที่จะใช้เป็นที่ทำการเรียนการสอนให้กับเด็กอย่างเพียงพอ เป็นต้น และกรมการศาสนาจะพิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุนศูนย์หลังจากที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งในปีงบประมาณถัดไป ตามกำลังงบประมาณที่ได้รับในแต่ละปี และตามหลักเกณฑ์ที่ทางราชการกำหนด (กรมการศาสนา, 2542, หน้า 8-9) โดยจัดสรรเป็นค่าอาหารเสริม (นม) และอาหารกลางวันให้แก่เด็กเป็นรายหัวต่อปี เพื่อให้เด็กได้ดื่มนมและได้รับประทานอาหารกลางวันได้ครบทุกคน ซึ่งจังหวัดตราดดำเนินการได้ดีเพราะรัฐจัดสรรงบประมาณเพียงพอต่อการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก และกำหนดให้ศูนย์ฯ รายงานข้อมูลเกี่ยวกับเด็กให้ผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบทุกระยะ 1 ภาคเรียน และต้องรายงานข้อมูลที่เป็นปัญหาเฉพาะให้ผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบโดยด่วน เช่น อุบัติเหตุ การเกิดโรคติดต่อ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุนทรธาดาและจิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2544, หน้า 165) ได้ศึกษารูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า ทำเลที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยอยู่ในบริเวณที่มีการคมนาคมไปมาสะดวก มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจากอันตรายใด ๆ อาคารสถานที่มีความแข็งแรงมั่นคง มีทั้งที่เป็นตัวอาคารเฉพาะมีชั้นเดียว และจัดแบ่งเป็นห้องแยกตามอายุกลุ่มของเด็ก และมีลักษณะเป็นบ้านอยู่อาศัย ดัดแปลงเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น มีการแบ่งชั้นเป็นห้องดูแลเด็กตามกลุ่มอายุเด็กเช่นเดียวกัน มีทางเข้า-ออกจากตัวอาคารหลายทาง ซึ่งจำเป็นเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินบริเวณภายในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย มีสนามเด็กเล่น ฯลฯ ส่วนด้านที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ ที่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เพราะว่า ศูนย์ฯ ขาดงบประมาณสนับสนุนจากผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดบริการเสริม

2.2 จังหวัดจันทบุรี มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก ด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก และด้านการรายงานผลการดำเนินงาน ที่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า จังหวัดจันทบุรีมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้แก่เด็กเป็นหลัก ซึ่งในการดำเนินงานจะต้องจัดทำรายงานข้อมูลเกี่ยวกับเด็กให้กับผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบทุกระยะ 1 ภาคเรียน และต้องรายงานข้อมูลที่เป็นปัญหาเฉพาะให้ผู้ปกครองและหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องทราบโดยถ้วน เช่น อุบัติเหตุ การเกิดโรคติดต่อ เป็นต้น และต้องจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน ตลอดจนข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ ไปยังบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นประจำสม่ำเสมอ ส่วนด้านที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ ที่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เพราะว่า ศูนย์ฯ ขาดงบประมาณสนับสนุนจากผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดบริการเสริม

2.3 จังหวัดระยอง มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก ด้านอาคารสถานที่ ด้านการจัดทำทะเบียนและการจัดทำข้อมูล ที่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า จังหวัดระยองนั้นมุ่งเน้นการอบรมเลี้ยงดูเด็กเพื่อให้เด็กได้พัฒนาทุกด้าน และคัดเลือกอาคารสถานที่ที่เหมาะสมและในการจัดการเรียนการสอน และมีบุคลากรเพียงพอในจัดทำทะเบียนและจัดทำข้อมูลต่าง ๆ โดยตรง ส่วนด้านที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ ที่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะว่า ศูนย์ฯ ขาดงบประมาณสนับสนุนจากผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดบริการเสริม

2.4 จังหวัดชลบุรี มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก ด้านอาคารสถานที่ และด้านวัสดุอุปกรณ์ ที่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า จังหวัดชลบุรีมุ่งการอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาทุกด้าน มีอาคารสถานที่ที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะในการจัดการเรียนการสอน และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอและเหมาะสมในการดำเนินงาน ส่วนด้านที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ ที่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เพราะว่า ศูนย์ฯ ขาดงบประมาณสนับสนุนจากผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดบริการเสริม

2.5 จังหวัดสระแก้ว มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก พบว่า อันดับแรก คือ ด้านอาคารสถานที่ อันดับที่สองมี 3 ด้าน คือ ด้านมาตรการป้องกันความปลอดภัย ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก ด้านการรายงานผลการดำเนินงาน อันดับที่สาม คือ ด้านการจัดทำทะเบียนและการจัดทำข้อมูล ที่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า จังหวัดสระแก้วมีอาคารสถานที่ที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะในการจัดการเรียนการสอน ตระหนักถึงความปลอดภัยของเด็กและอาคารสถานที่เป็นหลัก มุ่งการอบรมเลี้ยงดูเด็กเพื่อให้เด็ก

ได้พัฒนาทุกด้าน มีบุคลากรเพียงพอและมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำรายงาน จึงสามารถจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน จัดทำทะเบียนและการจัดทำข้อมูลต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิโรจน์ ประนิยม (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนบ้านข้ามะนาว สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว พบว่า สิ่งแวดล้อมของโรงเรียนสะอาด สวยงาม ร่มรื่น น่าอยู่ น่าทำงานและน่าเรียน ครูอาจารย์ในโรงเรียนมีพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจัดกิจกรรมเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นเป็นที่น่าพอใจ การประพฤติปฏิบัติตนของนักเรียน อยู่ในระเบียบวินัยอันดีงาม ไม่เกรี้ยว ก้าวร้าว และตั้งใจเรียน ผลการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนบรรลुวัตถุประสงค์ ส่วนด้านที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้เพราะว่า ศูนย์ฯ ขาดงบประมาณสนับสนุนจากผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดบริการเสริม

2.6 จังหวัดปราจีนบุรี มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก ด้านการรายงานผลการดำเนินงาน และด้านอาคารสถานที่ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า จังหวัดปราจีนบุรี มุ่งการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาทุกด้าน มีบุคลากรเพียงพอและมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำรายงาน จึงสามารถจัดทำรายงานผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีอาคารสถานที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุระ ยืนยาว (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า มีการกำหนดนโยบาย การวางแผน การเตรียมบุคลากร การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเตรียมงบประมาณ และการเตรียมการประเมินผล ส่วนด้านที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เพราะว่า ศูนย์ฯ ขาดงบประมาณสนับสนุนจากผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดบริการเสริม

2.7 จังหวัดนครนายก มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก และด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า จังหวัดนครนายกมีอาคารสถานที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะในการจัดการเรียนการสอน มุ่งการอบรมเลี้ยงดูเด็กเพื่อให้เด็กได้พัฒนาทุกด้าน

มีบุคลากรเพียงพอและมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำรายงาน จึงสามารถจัดทำรายงานเกี่ยวกับเด็กได้เป็นอย่างดี ส่วนด้านที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะว่า ศูนย์ฯ ขาดงบประมาณสนับสนุนจากผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดบริการเสริม

2.8 จังหวัดฉะเชิงเทรา มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก การจัดทำทะเบียนและการจัดทำข้อมูล และด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก ที่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า จังหวัดฉะเชิงเทรามุ่งการอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็นส่วนใหญ่ มีบุคลากรเพียงพอและมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำรายงาน จึงสามารถจัดทำทะเบียน จัดทำข้อมูล และจัดทำรายงานเกี่ยวกับเด็กได้เป็นอย่างดี ส่วนด้านที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เพราะว่า ศูนย์ฯ ขาดงบประมาณสนับสนุนจากผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดบริการเสริม

3. ผลการศึกษาเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ

ผู้วิจัยเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) โดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยจังหวัดระยอง ปราจีนบุรี และนครนายก มีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดจันทบุรี จังหวัดระยองและปราจีนบุรีมีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดระยองมีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดตราด และชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนจังหวัดคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะว่า ผู้บริหารศูนย์ฯ มีบริหารงานแตกต่างกัน ศูนย์ฯ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรท้องถิ่นไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมบัติ สะเกษ (2543) ที่ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จังหวัดระยอง พบว่า ศูนย์ฯ ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลมีความแตกต่างกันด้านงบประมาณและด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านอาคารสถานที่ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านบุคลากร ด้านมาตรการป้องกันความปลอดภัย ด้านความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์ ด้านการจัดทะเบียนและการจัดทำข้อมูล และด้านการรายงานผลการดำเนินงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนด้านการประเมินผล ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก ด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก และด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ พบว่า แตกต่างกัน

อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของสภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายกลุ่ม ด้วยวิธีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least – Significant Different-LSD) สามารถนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

3.1 การทดสอบความแตกต่าง สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ ด้านอาคารสถานที่ พบว่า จังหวัดสระแก้ว นครนายก ระยอง ตราด ปราจีนบุรี และชลบุรี มีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดจันทบุรี ส่วนจังหวัดนครนายกและระยอง มีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดฉะเชิงเทรา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนจังหวัดคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะว่าในการจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์นั้น วัดต้องมีความพร้อมด้านอาคารและสถานที่ อาคารเรียนจะต้องมีความมั่นคงปลอดภัยเหมาะสมและถูกสุขลักษณะที่จะใช้เป็นที่ทำการเรียนการสอนให้กับเด็กอย่างเพียงพอ (กรมการศาสนา, 2542, หน้า 3) โดยการเลือกทำเลที่มีการคมนาคมสะดวก ไม่ห่างไกลจากย่านชุมชนมากเกินไป มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก อยู่ไกลจากสิ่งที่เป็นมลภาวะ มีแสงสว่างเพียงพอ เป็นต้น ซึ่งบางจังหวัดดำเนินการได้ไม่ดี อาจเป็นเพราะว่า อาคารชำรุด จำนวนเด็กเพิ่มมากขึ้น ทำให้อาคารคับแคบลง ขาดงบประมาณในการสร้างรื้อรอบบริเวณศูนย์ฯ

3.2 การทดสอบความแตกต่าง สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ ด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่า จังหวัดชลบุรีและระยองมีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดจันทบุรีและฉะเชิงเทรา และจังหวัดชลบุรีมีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดปราจีนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนจังหวัดคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะว่า วัสดุอุปกรณ์นั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดประสบการณ์ การเรียนและการเล่น ให้แก่เด็ก ซึ่งจะต้องจัดให้เด็กได้ใช้อย่างเพียงพอ ซึ่งเยาวภา เดชะคุปต์ (2542 ก, หน้า 174) ได้ถึงการเลือกอุปกรณ์ว่า ควรพิจารณาว่า เหมาะสมกับวัยของเด็กหรือไม่ จะช่วยการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างไร และจะช่วยส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ความคิดของเขามากน้อยเพียงไร ซึ่งบางจังหวัดดำเนินการได้ไม่ดี สาเหตุเพราะว่า ขาดงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ที่จำเป็นต่าง ๆ ซึ่งศูนย์ฯ บางแห่งต้องการซื้อครุภัณฑ์บางอย่างเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน เช่น เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ ตู้เก็บเอกสารต่าง ๆ ซึ่งรัฐไม่ได้จัดสรรงบประมาณให้แก่ศูนย์ฯ

3.3 การทดสอบความแตกต่าง สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ ด้านบุคลากร พบว่า จังหวัดปราจีนบุรี ระยอง ตราด ชลบุรี นครนายก ฉะเชิงเทรา มีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดสระแก้ว อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนจังหวัดคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะว่า บุคลากรทุกคนมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของศูนย์ฯ ไม่ว่าจะเป็นครูพี่เลี้ยงที่ทำหน้าที่สอนให้การอบรมดูแลช่วยเหลือเด็กในศูนย์ฯ หรือคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ที่ทำหน้าที่ดูแลบริหารศูนย์ฯ ส่งเสริมสนับสนุนกิจการของศูนย์ฯ เสนอแนะการบริหาร และการจัดการต่อผู้บริหารศูนย์ฯ ในด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ ด้านกิจการ ด้านอาคารสถานที่ ให้เป็นไปตามนโยบายของทางราชการ ดูแลการจัดการศึกษาอบรมให้แก่เด็ก ตามแนวทางการจัดการศึกษา การจัดประสบการณ์และกิจกรรม การนิเทศ การประเมินผล ควบคุมการเงินและงบประมาณของศูนย์ฯ ซึ่งบางจังหวัดดำเนินการได้ไม่ดี อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรได้รับค่าตอบแทนไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพ ทำให้ขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่ให้ความสำคัญร่วมมือเท่าที่ควร ขาดการจัดอบรมบุคลากรให้มีความรู้และเทคนิคใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุนทรธาดาและจิตตินันท์ เคชะอุปต์ (2544, หน้า 100) ได้ศึกษารูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า บางครั้งศูนย์ฯ ได้อุปกรณ์การเรียนการสอนที่มีประโยชน์มา เช่น โทรทัศน์ วีดีโอ หรือคอมพิวเตอร์ แต่เจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ไม่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม ทำให้ได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยีดังกล่าวไม่เต็มที่ ซึ่งจะต้องแก้ไขโดยการหาผู้ที่มีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวมาให้การอบรมกับเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ เป็นต้น

3.4 การทดสอบความแตกต่าง สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ในภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ ด้านมาตรการป้องกันความปลอดภัย พบว่า จังหวัดสระแก้ว ระยอง ปราจีนบุรี นครนายก ชลบุรี และตราด มีสภาพการดำเนินสูงกว่าจังหวัด จันทบุรี ส่วนจังหวัดสระแก้ว ระยองและปราจีนบุรี มีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัด ฉะเชิงเทรา และจังหวัดระยองมีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดตราด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนจังหวัดคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะว่า ผู้บริหารตระหนักถึงความปลอดภัยของเด็กและอาคารสถานที่เป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมาน ค้วงพรหม (2545) ที่ได้ศึกษาการบริหารการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษา กับสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัด สระแก้ว พบว่า มีการรักษาความปลอดภัยในโรงเรียนอย่างรัดกุม ส่วนจังหวัดที่ดำเนินการได้น้อย อาจเป็นเพราะว่า เด็กมีจำนวนมากทำให้ครูพี่เลี้ยงดูแลเด็กได้ไม่ทั่วถึง

3.5 การทดสอบความแตกต่าง สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ใน ภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ ด้านความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์

พบว่า จังหวัดระยอง นครนายกและปราจีนบุรี มีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดระยองมีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดตราด จันทบุรีและจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนจังหวัดคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะว่า ผู้บริหารได้ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กับผู้ปกครอง เพื่อจะได้ทราบถึงพฤติกรรมและพัฒนาการเด็ก รวมทั้งการส่งเสริมให้บุคลากรของศูนย์เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น มีการจัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ของทางราชการ เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และเป็นการดึงหน่วยงานอื่นให้เข้ามามีบทบาทสนับสนุนการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน ดังที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2527 ก, หน้า 770) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมเป็นสื่อสัมพันธ์อย่างดียิ่งที่ทำให้โรงเรียนกับชุมชนมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน ทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ทราบถึงกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่งจะเป็นการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจอันดีต่อโรงเรียนไปในตัว กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นต้องเป็นทั้งกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของโรงเรียนและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนด้วย อันจะนำมาซึ่งความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นและก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาทั้งโรงเรียนและชุมชนควบคู่กันไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทนงศักดิ์ ก้องกำไกร (2546) ที่ได้ศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง พบว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งบางจังหวัดดำเนินการได้ไม่ดีเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะว่า ศูนย์ฯ ขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ หรือขาดการส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์จากผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุนทรธาดาและจิตตินันท์ เจริญกุลปต์ (2544, หน้า ๘) ได้ศึกษารูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า สถานเลี้ยงดูเด็กจำนวนมากต้องพึ่งพาทรัพยากร/เงินสนับสนุนจากภายนอก เนื่องจากค่าบริการที่เก็บได้จากผู้ปกครองหรือเงินสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดไม่เพียงพอ

3.6 การทดสอบความแตกต่าง สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ในภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ ด้านการจัดทำทะเบียนและการจัดทำข้อมูล พบว่า จังหวัดระยองและฉะเชิงเทรา มีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดตราดและชลบุรี และจังหวัดระยองมีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดจันทบุรี ปราจีนบุรีและนครนายก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนจังหวัดคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะว่า ผู้บริหารได้มีการดำเนินงานตามแนวทางที่กรมการศึกษากำหนดอย่างเคร่งครัด โดยมีการจัดทำทะเบียนรายชื่อเด็ก ประวัติเด็ก สมุดแสดงรายการและเวลาอาหารประจำวันเด็ก ตารางกิจกรรมเด็ก

ทะเบียนวัสดุครุภัณฑ์ ซึ่งบางจังหวัดดำเนินการได้น้อยกว่า สาเหตุเพราะว่า ขาดเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติปฏิบัติงานโดยตรง โดยครูพี่เลี้ยงต้องทำการสอนและปฏิบัติงานด้านอื่นควบคู่ไปด้วย

3.7 การทดสอบความแตกต่าง สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ในภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ ด้านการรายงานผลการดำเนินงาน พบว่า จังหวัดสระแก้ว ปราจีนบุรี และระยอง มีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรีและระยองมีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าชลบุรี และจังหวัดปราจีนบุรีมีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดฉะเชิงเทรา จันทบุรี และตราด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนจังหวัดคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะว่า การเสนอรายงานต่อเพื่อให้ผู้บริหารได้ทราบความเคลื่อนไหว ความเป็นไปของงานเป็นระยะ เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของงาน ซึ่งศูนย์ฯ จะต้องรายงานสถิติข้อมูลผลการดำเนินงานประจำปีไปยังกรมการศาสนา ภายในวันที่ 15 มิถุนายนหรือตามที่กรมการศาสนากำหนดทุกปี ตามแบบรายงานที่กำหนด และหากไม่รายงานผลการดำเนินงานเป็นเวลา 2 ปี การศึกษาต่อเนื่องกัน ศูนย์ฯ นั้นจะถูกยุบเลิก (กรมการศาสนา, 2542, หน้า 6-9) ซึ่งบางจังหวัดดำเนินการได้น้อยกว่า สาเหตุเพราะว่า ขาดเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติปฏิบัติงานโดยตรง

4. เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก จำแนกตามประเภทศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัด กับศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในมัสยิด โดยรวมและรายด้าน พบว่า ศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัดมีสภาพการดำเนินงานแตกต่างจากศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในมัสยิด อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็กและด้านความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ว่า “สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ระหว่างศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัดกับศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในมัสยิด แตกต่างกัน” เพียง 2 ด้าน คือ ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก และด้านความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้เพราะว่า ศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัด กับศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในมัสยิด ได้ดำเนินการตามแนวทางที่กรมการศาสนากำหนด (กรมการศาสนา, 2542) ศูนย์ฯ จึงมีสภาพการดำเนินงานที่ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก และด้านความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์ โดยศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัดมีการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็กความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์สูงกว่าศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในมัสยิด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัด ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากผู้ปกครอง ชุมชน หรือองค์กรท้องถิ่น มากกว่าศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในมัสยิด มีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์มากกว่าศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในมัสยิด และผู้บริหารส่งเสริมให้ครูพี่เลี้ยงสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองมากกว่าศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในมัสยิด

5. เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก จำแนกตามประเภทศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัดทั่วไป กับศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัดพัฒนาตัวอย่าง โดยรวมและรายด้าน พบว่า ศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัดพัฒนาตัวอย่าง มีสภาพการดำเนินการสูงกว่าศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัดทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ยกเว้น ด้านความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์ ด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก และด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ ที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ตั้งไว้ว่า “สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ระหว่างศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัดทั่วไป กับศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัดพัฒนาตัวอย่าง แตกต่างกัน” จำนวน 8 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านบุคลากร ด้านการประเมินผล ด้านมาตรการป้องกันความปลอดภัย ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก ด้านการจัดทำทะเบียนและการจัดทำข้อมูล และด้านการรายงานผลการดำเนินงาน ส่วนอีก 3 ด้าน คือ ด้านความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์ ด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก และด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะว่า วัดพัฒนาตัวอย่าง วัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น หรือวัดที่เป็นอุทยานการศึกษานั้น จะต้องเป็นวัดที่มีอาคารเสนาสนะมั่นคง เป็นระเบียบ สวยงาม บริเวณสะอาด เรียบร้อย ร่มรื่น มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และเอื้อประโยชน์แก่ชุมชน มีการจัดการเรียนทางตรงและทางอ้อม มีพระภิกษุไม่น้อยกว่า 3 รูป (กรมการศาสนา, 2541 ก, หน้า 257-260) ดังนั้น วัดที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกจะต้องมีความพร้อมทั้งในด้านบุคลากรและงบประมาณในการจัดการ ซึ่งวัดพัฒนาจะได้รับความศรัทธาจากพุทธศาสนิกชน ได้รับการบริจาคเงิน หรือสิ่งของต่างๆ มากกว่าวัดทั่วไป ทำให้ศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัดพัฒนาตัวอย่าง มีการดำเนินงานสูงกว่าวัดทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุลี ชัยกฤษ (2539) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความพร้อมในการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษา เขตการศึกษา 12 โดยศึกษาตามขนาดโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ที่ตั้งโรงเรียนในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกและนอกเขตฯ ประเภทของโรงเรียนเป็นโรงเรียนขยายโอกาส และไม่ใช่วัดโรงเรียนขยายโอกาส พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ มีความพร้อมมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางกับขนาดใหญ่มีความพร้อมในการดำเนินการไม่แตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์เป็นรายมาตรฐานพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความพร้อมในการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานไม่แตกต่างกัน 3 มาตรฐาน และแตกต่างกัน 3 มาตรฐาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประวิทย์ เวียงเงิน (2538) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถม

ศึกษา พ.ศ. 2536 โดยรวมทุกมาตรฐานแตกต่างกัน โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีระดับปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 อ้างถึงใน บุญผา สุขภาคกิจ, 2542, หน้า 37) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2538 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาค่อนข้างน้อย เนื่องจากปริมาณงานเพิ่มขึ้นแต่ได้งบประมาณเท่าเดิม โรงเรียนขนาดใหญ่จะมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดใหญ่มีนักเรียนมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก และการจัดสรรงบประมาณรายหัวของเด็กจะคิดจากจำนวนนักเรียนในโรงเรียน โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมากจะได้รับงบประมาณมากกว่าโรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวนน้อย โรงเรียนขนาดใหญ่จะได้เปรียบในเรื่องงบประมาณ และการจัดสรรพัสดุ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ให้กับโรงเรียนนั้น จะพิจารณาจากจำนวนนักเรียนประกอบด้วย จึงทำให้โรงเรียนขนาดใหญ่จะมีความพร้อมในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ด้านอาคารสถานที่ รัฐควรจัดสรรงบประมาณในการสร้างรั้วรอบบริเวณศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ เพื่อความปลอดภัยของเด็ก
2. ด้านวัสดุอุปกรณ์ รัฐควรจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ที่จำเป็นในการใช้งานของศูนย์
3. ด้านบุคลากร รัฐควรจัดสรรงบประมาณเพื่อค่าตอบแทนครูพี่เลี้ยงเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เพียงพอต่อค่าครองชีพในปัจจุบัน รวมทั้งจัดสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้บุคลากรในศูนย์ฯ ผู้บริหารศูนย์ ควรประชุมชี้แจงให้ครูพี่เลี้ยง คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ และบุคลากรในศูนย์ฯ ได้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน
4. ด้านการประเมินผล ผู้บริหารศูนย์ฯ ควรจัดประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานศูนย์ฯ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกมาเรียนไม่สม่ำเสมอ
5. ด้านมาตรการป้องกันความปลอดภัย รัฐควรจัดสรรงบประมาณในการติดตั้งเครื่องดับเพลิงและเครื่องตัดไฟให้แก่ศูนย์ฯ ผู้บริหารศูนย์ฯ ควรประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อฝึกซ้อมการป้องกันภัยให้แก่เด็ก
6. ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก ครูพี่เลี้ยงควรจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กครบทุกด้าน คือด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

7. ด้านความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์ ศูนย์ฯ ควรจัดกิจกรรม ประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจวัตถุประสงค์การดำเนินงานและผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ตลอดจนการเชิญพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็กชมพัฒนาการผลงานทางวิชาการของเด็กเพื่อที่จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภายนอก

8. ด้านการจัดทำทะเบียนและการจัดทำข้อมูล รัฐควรจัดทำคู่มือการดำเนินงาน คู่มือการจัดทำทะเบียน และคู่มือการจัดทำข้อมูลต่าง ๆ ให้แก่ศูนย์ หรือจัดอบรมบุคลากรเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น

9. ด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก ศูนย์ฯ ควรจัดทำรายงานเกี่ยวกับเด็กเพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ และประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบถึงหลักการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กก่อนระดับประถมศึกษา

10. ด้านการรายงานผลการดำเนินงาน ศูนย์ฯ ควรจัดทำรายงานผลการดำเนินงานเพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานต้นสังกัดควรติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และนำผลการประเมินที่ได้ไปวิเคราะห์ปรับปรุงพัฒนา ศูนย์ฯ ต่อไป

11. ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ ศูนย์ฯ ควรดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและหน่วยงานอื่น ๆ ได้ทราบวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานของศูนย์ฯ เพื่อขอความร่วมมือต่าง ๆ และขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดบริการเสริม เพื่อปรับปรุงพัฒนาศูนย์ฯ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์

2. ควรมีการวิจัยและพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์